การประยุกต์หลักอคติธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาล ในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

Application of Agati Dhamma for Promoting Political Leadership Among Municipal Executives at Phu Khieo District in Chaiyaphum Province

[1]ฉัตรมงคล วงษ์ธรรม, [2]พระมหานรินทร์ เอมพันธ์ และ [3]สุเนตร ธนศิลปพิชิต

[1]Chatmongkol Wongtham, [2]Phramaha Narin Emphan and [3]Sunait Thanasinlapaphichit

[1,2,3]วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1,2,3]Chaiyaphum Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: Chat4chat007@gmail.com

Received December 13, 2025; **Revised** February 4, 2026; **Accepted** May 25, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ (2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอคติธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ (3) เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักอคติธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยมีระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี และการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 397 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ เฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.01)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอคติธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก (R = .956**)

3. การประยุกต์หลักอคติธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ควรแสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ ความเชื่อมั่น ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ ควรมีอุดมการณ์ มุ่งมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ควรมีการแสดงออกถึงการให้ความสำคัญต่อความสำเร็จของงานและเพื่อนร่วมงาน ปกป้องความถูกต้องแม้ในภาวะกดดันหรือภัยคุกคาม ควรมีการแลกเปลี่ยนแนวความคิดในการทำงานกับผู้ร่วมงานเพื่อให้เกิดความท้าทายใหม่ ๆ

คำสำคัญ: อคติธรรม; ภาวะผู้นำทางการเมือง; ผู้บริหารเทศบาล

Abstract

This research aimed to: (1) examine the level of political leadership among the municipal executives in Phu Khiao District, Chaiyaphum Province; (2) investigate the relationship between the Buddhist principle of impartiality (freedom from the Four Prejudices, or Agati) and their political leadership; and (3) propose the guidelines for the application of this principle to enhance their political leadership. This study employed the mixed-methods research design. For the quantitative phase, the data were collected from some sample of 397 participants by using a questionnaire. The data were analyzed by using the descriptive statistics, including the frequency, the percentage, the mean, and the standard deviation. Hypotheses were tested by using the Pearson's product-moment correlation coefficient. For the qualitative phase, some data were gathered from the nine key informants through in-depth interviews, which were then subjected to descriptive analysis.

The findings revealed that: (1) The overall level of political leadership among the executives was at the high ($\bar{x}$ =4.01)., (2) The relationship between the principle of impartiality and political leadership was found that the statistically significant or strong positive correlation was at high (R = .956**). (3) For the application of these Buddhist principles to enhance the political leadership, the study suggests that the executives should demonstrate the profound knowledge, the competence, and the confidence in the problem-solving; possess the strong ideological convictions and the steadfast commitment to the important morality and ethics; prioritize the both task accomplishment and collegial well-being; uphold the righteousness even when facing some pressure or threats; and actively engage in the exchange of ideas with colleagues to foster some innovation and embrace the new challenges.

Keywords: Agatidhamma; Political Leadership; Municipal Executives

บทนำ

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน 2560 ได้สานต่อเจตนารมณ์ของฉบับ 2540 ในการรับรองสถานะความเป็นอิสระของท้องถิ่น แต่ได้เพิ่มกลไกการกำกับดูแลเพื่อให้การทำงานของท้องถิ่นมีความสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในภาพรวม โดยยังคงยึดหลักการจัดทำบริการสาธารณะและกฎหมายแผนการกระจายอำนาจเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อน โดยสนับสนุนหลักการกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่นตามหมวด 9 มาตรา 284 ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่นและแบ่งการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 5 รูปแบบ

ได้แก่ เทศบาล (นคร เมือง ตำบล) องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ความสำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อต้องการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น ซึ่งกำหนดหลักการและสาระสำคัญไว้ว่า รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ เพื่อเป็นการพัฒนาการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ให้มีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ โดยมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริหารสาธารณะ การจัดสรรสัดส่วนภาษีอากรระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ลิขิต ธีรเวคิน, 2553)

ผู้บริหารเทศบาล เป็นหัวใจสำคัญ ต่อการจัดการและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ไม่ว่าจะในอดีตจนถึงปัจจุบัน ความสำคัญของผู้นำไม่ได้ลดลงแต่ประการใด แต่ในทางตรงกันข้ามกลับมีบทบาทในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นมีอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามสัดส่วนของงบอุดหนุนจากรัฐบาลและภาษีอากรที่เก็บได้ ที่จะโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบทบาทของนายกเทศมนตรียังไม่ได้มีบทบาทแค่พัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าเท่านั้น ยังมีบทบาทในการบริหารงานด้านการบริหารบุคคล ได้แก่ การออกคำสั่งบรรจุแต่งตั้ง การย้าย การโอนการเลื่อนระดับการเลื่อนขั้นเงินเดือน การดำเนินการทางวินัย การอุทธรณ์ร้องทุกข์ เป็นอำนาจของผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการแต่งตั้งและให้พ้นจากตำแหน่ง ต้องเป็นไปตามความต้องการและความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเปรียบเสมือนเสาหลักที่สำคัญยิ่งต่อหน่วยงานต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและต่อผลงานอันเป็นส่วนรวมคุณภาพและบทบาทของผู้บริหารมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคุณภาพการปฏิบัติงานของเทศบาล การที่ผู้บริหารมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ตลอดจนมีภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ จะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้การดำเนินนโยบายของเทศบาลสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี (พระคมกริช จนฺทสุทฺโธ และคณะ, 2566)

ปัจจุบันปัญหาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว อาจล้าหลังไม่ทันกับสถานการณ์ ผู้นำที่ “ล้าหลัง” มักยึดติดกับการใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง มากกว่าการคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะ ผู้เขียนต้องการสะท้อนและนำเสนอให้เห็นถึงภาวะผู้นำต่อตัวผู้นำได้ดีที่สุด โดยจะศึกษาและนำหลักอคติธรรม 4 อันประกอบด้วย ความลำเอียงเพราะชอบ ความลำเอียงเพราะชัง ความลำเอียงเพราะหลง, พลาดผิดเพราะเขลา และความลำเอียงเพราะกลัว (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต, 2558) ซึ่งเป็นหลักธรรมของพระพุทธเจ้าได้บัญญัติไว้ มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางการเมืองในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในพื้นที่อย่างอำเภอภูเขียว จะช่วยให้เห็นจุดบอดของการใช้อำนาจที่ส่งผลกระทบต่อความเที่ยงตรงในการวินิจฉัยสั่งการได้เป็นอย่างดี เพื่อควบคุมป้องกันทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ โดยปราศจากอคติธรรม ผู้นำต้องตั้งอยู่บนความถูกต้อง ไม่ใช่ ความถูกใจ หากผู้นำตกอยู่ในอคติทั้ง 4 การวินิจฉัยสั่งการจะบิดเบือนไปทันที เช่น การจัดการความขัดแย้งทางผลประโยชน์การเผชิญหน้ากับอำนาจตรวจสอบ จึงสนใจศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักอคติธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ

ทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ” เพื่อเป็นเครื่องส่งเสริมภาวะผู้นำให้ประสบความสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอคติธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักอคติธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักอคติธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับหลักอคติธรรม

พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต (2558) ได้ศึกษาถึง อคติ หมายถึง ทางที่ไม่ควรดำเนิน ความลำเอียง อคติเป็นธรรม (ฝ่ายกุศล) ที่ผู้เป็นใหญ่ ผู้ปกครอง ผู้เป็นหัวหน้าหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการแก่คนจำนวนมากไม่ควรประพฤติ เพราะเมื่อประพฤติแล้วย่อมเป็นเหตุให้เกียรติยศชื่อเสียงเสื่อมสิ้นไป ตรงกันข้าม ถ้าตั้งอยู่ในความเที่ยงธรรมไม่ลำเอียง เกียรติยศชื่อเสียงย่อมเพิ่มพูนยิ่งขึ้นตามวันเวลาที่ผ่านไป อคติ คือ ฐานะอันไม่พึงถึง ทางความประพฤติที่ผิด ความไม่เที่ยงธรรม ความลำเอียง ประกอบด้วย (1) ฉันทาคติ คือ ลำเอียงเพราะชอบ (2) โทสาคติ คือ ลำเอียงเพราะชัง (3) โมหาคติ คือ ลำเอียงเพราะหลงพลาดผิดเพราะเขลา และ (4) ภยาคติ คือ ลำเอียงเพราะกลัว

สรุปได้ว่า อคติ คือ ความลำเอียง ความไม่ชอบธรรม พฤติกรรมที่ประกอบด้วยทุจริต ขาดความเที่ยงธรรมหรือไม่เป็นกลาง และไม่ใช่ธรรมสำหรับพระอริยบุคคล หรือวิญญูชนทั้งหลาย เพราะเป็นธรรมที่จะนำไปสู่ความเดือดร้อน วุ่นวาย ขาดความสามัคคีในหมู่คณะ แก่งแย่ง ชิงดีชิงเด่น อีกทั้งยังเป็นการดำเนินชีวิตที่ปราศจากสันติสุขทั้งปวง

แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์

การประยุกต์ใช้แนวคิดการถ่ายโอนความรู้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมใหม่ในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันด้วยการผสมผสานเนื้อหา หลักการและกิจกรรมที่เชื่อมโยงความรู้ในเนื้อหารายวิชาเข้าด้วยกัน ใช้ทักษะผสมผสานกัน นำไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยองค์รวม สามารถคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงความรู้นำมาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาจริงในสภาพการทำงานจริงได้อย่างสร้างสรรค์ (พิสิฐ โอ่งเจริญ, 2560)

สรุปได้ว่า การประยุกต์ คือ การนำความรู้จากวิทยาการต่าง ๆ มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเน้นที่ความสามารถในการคิดและวิเคราะห์เพื่อให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และบริบทในขณะนั้น

การประยุกต์ไม่ใช่การลอกเลียน แต่เป็นการปรับใช้แนวคิดหรือสิ่งต่าง ๆ อย่างมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ และยังรวมถึงการปรับเปลี่ยนหรือแก้ไข เพื่อให้เกิดผลดีต่อวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ

ผู้นำและภาวะผู้นำ หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในตัวบุคคลที่เป็นผู้นำซึ่งเป็นคุณสมบัติที่แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด หรือลักษณะประจำด้านร่างกายและการแสดงออกของผู้นำ ที่ทำให้ผู้นำมีความสามารถในการนำชักจูงหรือโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ เป็นการที่ผู้นำใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ในการบริหารงานอย่างมีศิลปะสร้างสรรค์สามารถแนะนำและชี้นำแนวทางให้แก่ลูกน้องของตนเองได้ หรือจะเป็นอำนวยการเพื่อโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติหน้าที่ให้ดีมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การเป็นไปตามทิศทางของวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ด้วยกัน และรวมทั้งถ่ายทอดแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ (นิศาชล ฉัตรทอง, 2567)

สรุปได้ว่า เป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลหนึ่งตั้งใจใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นให้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลขององค์การเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยได้รับความยินยอมจากผู้ที่ปฏิบัติตามและเต็มใจเพื่อให้งานนั้นสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเมือง

บุคคลซึ่งถือครองตำแหน่งที่เด่นที่สุด เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหน้าที่ในโครงสร้างอำนาจของรัฐ และพวกเขาเหล่านี้ สามารถกำหนดของกระบวนการการตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างแท้จริง (Elgie & Robert, 1984) และเป็นบุคคลซึ่งยึดกุมตำแหน่งที่เด่นที่สุดในรัฐบาลและมีอิทธิพลทางการเมืองมากที่สุด พวกเขาเข้าสู่การเมืองโดยช่องทางต่าง ๆ (Rasmussen & Jorgen, 1986) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นทฤษฎีที่นิยมที่สุดในปัจจุบัน เพราะอธิบายถึงผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจและเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนเพื่อเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่กว่าประโยชน์ส่วนตนเน้นองค์ประกอบ 4 ด้าน (The 4 I's) คือ 1. Idealized Influence การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ เป็นต้นแบบทางจริยธรรม 2. Inspirational Motivation การสร้างแรงบันดาลใจ การสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน 3. Intellectual Stimulation การกระตุ้นทางปัญญา สนับสนุนให้ประชาชนคิดนอกกรอบ 4. Individualized Consideration การมุ่งเน้นความเป็นปัจเจกบุคคล การรับฟังและเข้าใจความต้องการที่หลากหลาย (Bass B. M & Riggio R. E, 2006)

สรุปได้ว่า เป็นวุฒิภาวะที่พึงประสงค์ของคนที่เป็นผู้นำในสังคมทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีความเจริญก้าวหน้า เป็นประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่มีระบบสังคมที่คนอยู่ได้อย่างมีความสุข มีความเอื้ออาทรต่อกัน ธำรงไว้ซึ่งหลักนิติธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเทศบาลท้องถิ่น

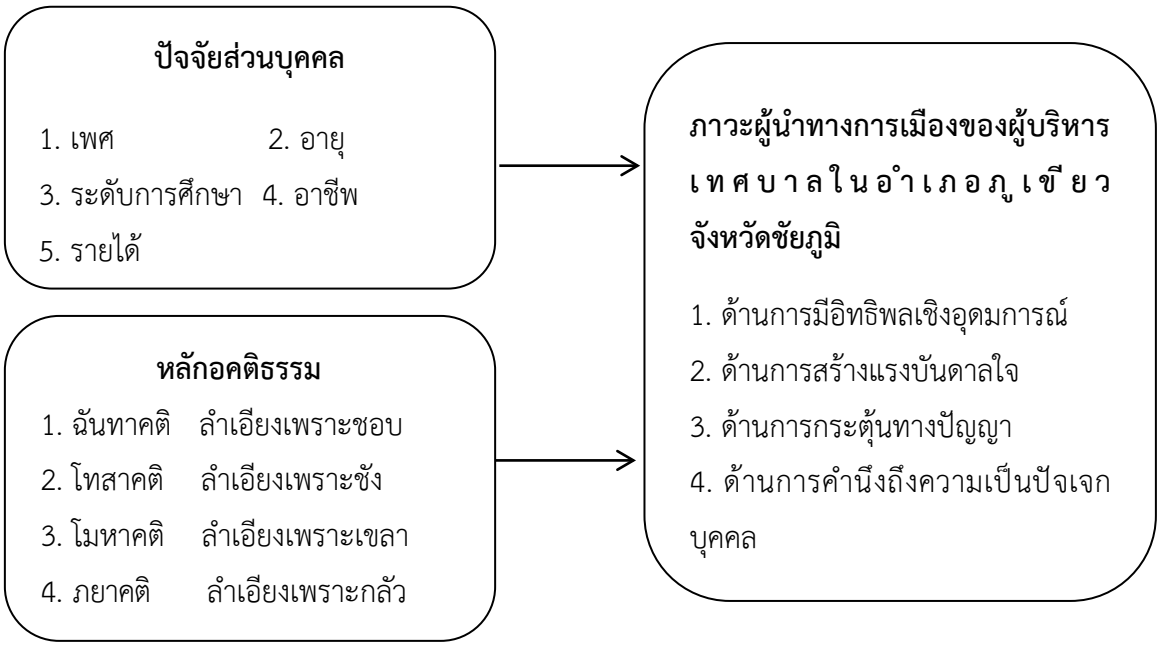
การบริหารเทศบาลท้องถิ่นตั้งอยู่บนหลักการกระจายอำนาจ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความอิสระ ในการปกครองตนเอง จัดทำบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยมีสภาเทศบาลและคณะผู้บริหารที่มาจากการเลือกตั้ง เน้นการมีส่วนร่วม การบริหารเชิงรุก และการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นกระบวนการวางแผนและใช้ทรัพยากรต่าง ๆ (โดยมีบุคลากรเป็นหัวใจ) เพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์

ขององค์กร โดยใช้กลไกการขับเคลื่อนองค์กรโดยอาศัยการบูรณาการทรัพยากรมนุษย์และปัจจัยอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (สุรพล สุยะพรหม และคณะ, 2555)

สรุปได้ว่า การบริหารท้องถิ่น เป็นการปกครองที่รัฐได้มอบอำนาจให้องค์การในท้องถิ่นจัดการบริหารปกครองและดำเนินการต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ยังคงควบคุมโดยรัฐบาล แต่มีอำนาจกำหนดนโยบายและควบคุมให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง มีอาณาเขตแน่นอน มีจำนวนประชากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด มีการบริหารการคลังและมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกสภามาจากการเลือกตั้งของประชาชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักอคติธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ จากการสังเคราะห์ฐานคิดทางทฤษฎีเกิดจากการบูรณาการชุดความรู้ 2 ชุด เพื่อตอบโจทย์ความท้าทายของผู้นำทางการเมือง คือ หลักอคติธรรมใช้เป็น “ตัวแปรปรับพฤติกรรม” โดยสังเคราะห์มาจากหลักธรรมเพื่อกำจัดความลำเอียง 4 ประการ เพื่อให้การใช้อำนาจรัฐเป็นไปอย่างเป็นธรรม และ ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ใช้เป็น “ตัวแปรตาม” เพื่อวัดระดับพฤติกรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นหัวใจของการบริหารท้องถิ่นสมัยใหม่ โดยเน้นการสร้างอิทธิพลและการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในองค์กรและสังคม หากผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้หลักอคติธรรม (ตัวแปรอิสระ) จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการบริหารที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาท้องถิ่น (ตัวแปรตาม) อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงนำเอาหลักธรรม มาเป็นมาตรวัดเชิงพฤติกรรม เพื่ออธิบายความผันแปรของภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนจากหลักการนามธรรม ให้กลายเป็นตัวแปรทางสถิติ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) พื้นที่วิจัย คือ ประชาชนผู้ที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป เฉพาะที่อาศัยอยู่ในเทศบาลตำบลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งแบ่งเขตการปกครองเป็น 4 ตำบล 43 หมู่บ้าน ประกอบไปด้วย (1) เทศบาลตำบลภูเขียว จำนวน 7,142 คน (2) เทศบาลตำบลบ้านเพชรภูเขียว จำนวน 5,813 คน (3) เทศบาลตำบลบ้านแก้ง จำนวน 14,526 คน (4) เทศบาลตำบลธาตุทอง จำนวน 13,253 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2567) กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้ที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป เฉพาะที่อาศัยอยู่ในเทศบาลตำบลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งแบ่งเขตการปกครองเป็น 4 ตำบล 43 หมู่บ้าน รวมประชากรทั้งสิ้นจำนวน 40,734 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane Taro, 1967) คำนวณกลุ่มตัวอย่างระดับความเชื่อมั่น 95% โดยใช้วิธีการสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental sampling) จำนวน 397 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด ได้แก่ (1) แบบสอบถาม (2) แบบสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างเดือน มิถุนายน 2567 ถึง พฤษภาคม 2568 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาการประยุกต์หลักอคติธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาล ในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ และสถิติอนุมาน ใช้วัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร และผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการทดสอบสมมติฐาน โดยพิจารณาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิว่ามีมากน้อยเพียงใด

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth interview) ได้แก่ กลุ่มพระสังฆาธิการ จำนวน 2 รูป กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผ่านการกลั่นกรองจากทฤษฎีและคำแนะนำของที่ปรึกษาเพื่อให้มั่นใจว่าคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์หลัก ใช้หนังสือขอความอนุเคราะห์ และมีการเตรียมการนัดหมายที่ชัดเจน การเก็บข้อมูล จดบันทึก ใช้การบันทึกเสียงและถ่ายภาพ วิเคราะห์เนื้อหาโดยพิจารณาร่วมกับบริบท (Context) ของผู้บริหารเทศบาลในพื้นที่อำเภอภูเขียว เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอคติธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยและสังเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลใน อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ	n = 397		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์	4.04	0.89	มาก
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.00	0.91	มาก
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.01	0.87	มาก
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.00	0.88	มาก
โดยรวม	**4.01**	**0.86**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมือง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน

1.1 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมือง ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้บริหารแสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ ความเชื่อมั่นในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้บริหารมีความประพฤติตน เป็นแบบอย่างน่ายกย่องเคารพนับถือและทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อร่วมงานกัน” และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้บริหารมีการยึดมั่นหลักคุณธรรมและจริยธรรม ในการบริหารงาน อยู่ในระดับมาก” ตามลำดับ

1.2 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมือง ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้บริหารมีการสร้างกำลังใจให้กับผู้ร่วมงานหรือผู้อื่น เมื่อต้องเผชิญกับปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติงาน” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้บริหารมีการแสดงออกถึงการให้ความสำคัญต่อความสำเร็จของงานและเพื่อนร่วมงาน” และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้บริหารให้ความเชื่อมั่นในตัวผู้ร่วมงาน ว่าจะสามารถทำงานที่มอบหมายได้สำเร็จ” อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

1.3 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมือง ด้านการกระตุ้นทางปัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้บริหารให้ผู้ร่วมงานหรือบุคคลอื่น ร่วมคิดในการพัฒนาแผนงานการพัฒนาขององค์กรและชุมชน ”รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้บริหารมีการแลกเปลี่ยนแนวความคิดในการทำงานกับผู้ร่วมงานเพื่อให้เกิดความท้าทายใหม่ ๆ อยู่เสมอ” และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้บริหารเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาวิธีการทำงานด้วยแนวทางใหม่ ๆ เกิดความรู้และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง” อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

1.4 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมือง ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้บริหารเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อนำไปพัฒนาชุมชน บุคคลและปรับปรุงองค์กร” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้บริหารเป็นผู้ที่ให้คำปรึกษาชี้แนะและให้ความเป็นกันเองอยู่เสมอ” และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้บริหารเอาใจใส่ดูแลเรื่องงาน เรื่องส่วนตัวของบุคคลอื่นอย่างทั่วถึงอยู่เสมอ” อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอคติธรรม กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างหลักอคติธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson’ s Product Moment Correlation Coefficient)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม: ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาล	ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์	ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล
โดยภาพรวม	**.956****	**.938****	**.921****	**.915****	**.918****
ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ	**.903****	.881**	.864**	.864**	.861**
โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง	**.927****	.911**	.891**	.873**	.907**
โมหาคติ ลำเอียงเพราะเขลา	**.925****	.908**	.904**	.878**	.885**
ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว	**.917****	.906**	.882**	.882**	.875**

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอคติธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ หลักอคติธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์มาก กล่าวคือ หลักอคติ 4 มีความสัมพันธ์กันกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิดีขึ้นในระดับมาก

ตอนที่ 3 การประยุกต์หลักอคติธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน ในประเด็นที่สำคัญ คือ หลักอคติ 4 และ ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ มีรายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.1 ด้านฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ สิ่งสำคัญที่สุด คือ ความชอบพอเหล่านี้จะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของผลงานที่จับต้องได้ ความโปร่งใส และการยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล หากขาดสิ่งเหล่านี้ ฉันทาคติอาจกลายเป็นความลำเอียงที่บดบังข้อบกพร่อง และนำไปสู่ปัญหาในระยะยาวได้

3.2 ด้านโทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง นี้จะต้องถูกควบคุมด้วย เหตุผล สติ และความปรารถนาดีต่อส่วนรวม ไม่ใช่ความเกลียดชังส่วนบุคคล หรือการใช้อารมณ์โดยขาดวิจารณญาณ เพราะหากปราศจากสิ่งเหล่านี้ โทสาคติจะนำไปสู่ความขัดแย้ง ความแตกแยก และการทำลายล้างมากกว่าการสร้างสรรค์ได้

3.3 ด้านโมหาคติ ลำเอียงเพราะเขลา นี้จะต้องไม่หยุดอยู่แค่การตระหนักรู้ในความไม่รู้ แต่ต้องนำไปสู่การลงมือปฏิบัติเพื่อแสวงหาความรู้และข้อมูลที่ถูกต้อง และใช้สติปัญญาในการพิจารณาอย่างรอบคอบ ไม่ใช่การใช้ความไม่รู้เป็นข้ออ้างในการหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ หรือตัดสินใจโดยปราศจากเหตุผล

3.4 ด้านภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว จะต้องไม่นำไปสู่การตัดสินใจที่ล่าช้า การไม่กล้าลงมือทำหรือความหวาดระแวงมากเกินไป แต่ต้องถูกควบคุมด้วย เหตุผล สติ และความกล้าหาญที่มาพร้อมกับการวางแผนที่ดี เพื่อให้ความกลัวกลายเป็นพลังขับเคลื่อนไปสู่การบริหารจัดการที่รอบคอบและมีประสิทธิภาพสูงสุด

3.5 การส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์นั้นเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความก้าวหน้าและการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่น ซึ่งต้องอาศัยวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล การสร้างแบบอย่างที่ดี การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม การพัฒนาบุคลากร การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การประเมินผลอย่างต่อเนื่องและความยืดหยุ่นในการปรับตัว เพื่อให้เทศบาลเป็นองค์กรที่สามารถนำพาประชาชนไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างแท้จริง

3.6 การสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารเทศบาลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมือง ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดี สื่อสารวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ส่งเสริมศักยภาพบุคคล สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง ให้เกียรติและยอมรับในความแตกต่าง สร้างขวัญกำลังใจ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เป็นผู้ฟังที่ดี และแสดงออกถึงความมุ่งมั่น เพื่อให้บุคลากรและประชาชนเกิดความรู้สึกร่วม ความภาคภูมิใจ และความมุ่งมั่นในการร่วมกันพัฒนาเทศบาลให้

3.7 การส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในด้านการกระตุ้นทางปัญญานั้นจำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์ที่หลากหลายและเป็นองค์รวม ทั้งการลงทุนในการพัฒนาองค์ความรู้ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการสนับสนุนให้เกิดการประยุกต์ใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเทศบาลและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างยั่งยืนในที่สุด

3.8 การส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลนั้นไม่ใช่เพียงแค่การบริหารตามหลักการพื้นฐาน แต่เป็นการแสดงออกถึงความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงแก่นแท้ของประชาธิปไตยท้องถิ่น ด้วยการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การเข้าใจความหลากหลาย การพัฒนาศักยภาพ การใช้ข้อมูล และการสร้างกลไกการสื่อสาร ผู้บริหารเทศบาลจะสามารถนำพาองค์กรและชุมชนไปสู่การพัฒนาที่แท้จริง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนในสังคมอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ (Body of knowledge) ที่ได้จากการศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักอคติธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาล ในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ” ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้จากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถนำมาสรุปเพื่อไปใช้ประโยชน์ได้จริง และแสดงให้เห็นเป็นตัวแบบ (Synthesis Model) โดยสรุปองค์ความรู้ใน 3 ประเด็น คือ 1) หลักอคติธรรมที่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ 2) ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ และ 3) การนำหลักอคติธรรมมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอคติธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาล ในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักอคติธรรมเพื่อนำไปส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาล ใน 4 ประการ คือ 1) ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ตามหลักอคติธรรม คือ ยึดมั่นความยุติธรรม โปร่งใส เป็นกลาง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจตามหลักอคติธรรม คือ สื่อสารด้วยความจริงใจ กล้าหาญปกป้องความถูกต้อง และแยกแยะประโยชน์ส่วนตนออก 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญาตามหลักอคติธรรม คือ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เปิดกว้างรับฟังวิพากษ์วิจารณ์ และใช้ข้อมูลจริงในการตัดสินใจ และ 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล คือ เคารพความแตกต่างหลากหลาย ให้โอกาสอย่างเสมอภาค และปรับตัวตามบริบทบุคคล ตามหลักอคติธรรม สรุปคือ ผู้นำต้องบริหารด้วยสติ ไม่ลำเอียง ยึดประโยชน์ส่วนรวม และเคารพคุณค่าความเป็นมนุษย์ของทุกคน ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอคติธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้สรุปผลวิจัยตามเนื้อหาที่ปรากฏแล้วข้างต้น และมีประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ พบว่า โดยภาพรวม เฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารเทศบาลได้ผ่านการแข่งขันเข้ามาบริหารงานท้องถิ่น เป็นการรับประกันได้ขั้นต้นได้ว่า ผู้บริหารเทศบาลนั้นมีความรู้ความสามารถเป็นที่ไว้วางใจสำหรับประชาชน หากผู้บริหารทำงานโดยยึดความต้องการของประชาชนกลุ่มใหญ่เป็นที่ตั้งก็ถือว่าเป็นการใช้ความชอบในทางสร้างสรรค์ แต่ในทางกลับกัน หากมีการเลือกปฏิบัติเฉพาะกลุ่มที่เลือกตนมา โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องของส่วนรวม จะถือว่าเป็นการตกอยู่ในฉันทาคติ และเมื่อได้เข้ามาบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ศึกษางาน ได้เข้ารับการอบรมในด้านต่าง ๆ เกิดทักษะความเป็นผู้นำที่ดี มีการพัฒนาบุคลิกภาพ มีทัศนคติที่รับผิดชอบต่อสังคม และการแสดงบทบาทของผู้บริหารเทศบาลที่จะเอื้ออำนวยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ หากผู้บริหารมีโทสาคติ จะนำไปสู่การกีดกันฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง หรือไม่ให้ความร่วมมือกับหมู่บ้าน/ชุมชนที่ไม่สนับสนุนตน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาประมาณ อุชุจาโร (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารเทศบาลตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารควรมีความเมตตาและกรุณาต่อลูกน้องด้วยการใส่ใจในการดูแลประชาชนในองค์กรเสมือนหนึ่งสมาชิกในครอบครัว ให้เจ้าหน้าที่หรือประชาชนมีความสุขกับการทำงาน และทำงานอย่างเต็มความสามารถ อยากให้มีความยุติธรรมในการพิจารณาความดีความชอบให้แก่ประชาชน และเจ้าหน้าที่ควรมีความกรุณาต่อประชาชนและสนับสนุนให้สมาชิกและประชาชนในองค์กรได้ศึกษาดูงาน อบรม สัมมนาเพื่อนำความรู้มาปรับปรุงท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้นไป และเตรียมความพร้อมในการบริการประชาชน ไม่เลือกปฏิบัติในการให้บริการประชาชนที่มาขอรับบริการ ผู้บริหารเทศบาลควรให้ความสำคัญในการให้บริการประชาชนด้วยความเต็มใจ โดยกล่าวถึงผู้นำทางการเมืองว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีระดับของภาวะผู้นำทางการเมืองอยู่ในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอคติธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ พบว่า โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ภาวะผู้นำทางการเมืองที่ดีต้องยืนอยู่บนพื้นฐานของการตัดสินใจที่ปราศจากอคติธรรม เพื่อให้การบริหารท้องถิ่นมีความยุติธรรม โปร่งใส และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและสังคมจริง ๆ เพราะเมื่อผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว ลดอคติลงเท่าใด ภาวะผู้นำก็จะยิ่งเด่นชัดขึ้นเท่านั้น ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นจากประชาชน เป็นหัวใจสำคัญของการปกครองท้องถิ่น อคติ คือ อุปสรรคของภาวะผู้นำ ยืนยันว่าการตกอยู่ใน ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะรัก/ฐานเสียง) และ โทสาคติ (ลำเอียงเพราะโกรธ/กีดกันฝ่ายตรงข้าม) คือ ตัวแปรสำคัญที่บั่นทอนภาวะผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา บุญส่ง (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลโดยปราศจากหลักอคติ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัย

พบว่า ข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาต่อการบริหารงานบุคคลโดยปราศจากหลักอคติ ๔ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก บุคลากรเป็นผู้ปฏิบัติงานทั้งงานในหน้าที่ และภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยอาศัยกรอบการปฏิบัติงานตามหลักการบริหารงานบุคคล โดยการใช้หลักธรรมที่ปราศจากอคติ 4 เมื่อผ่านกรอบการปฏิบัติเรียบร้อยแล้ว จะเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ โดยขั้นตอนนี้จะเป็นการบริหาร ซึ่งหมายถึงการตรวจรูปแบบวัตถุประสงค์ ผลที่คาดว่าจะได้รับ และประโยชน์ของการดำเนินงาน หากผลที่ได้รับผ่านทุกหลักเกณฑ์และคุ้มค่าต่อการปฏิบัติ ก็จะนำผลงานที่ได้รับไปประยุกต์และพัฒนาให้ใช้งานได้จริงให้เกิดผลจริง ถ้าผลที่ได้ไม่คุ้มค่ากับการปฏิบัติ บุคลากรก็จะต้องนำงานกลับมาปรับปรุง/แก้ไข เพื่อทบทวนหาข้อผิดพลาด โดยผ่านกรอบการดำเนินงาน ทำเช่นนี้จนกว่าผลลัพธ์นั้นจะออกมามีประสิทธิภาพ หากบุคลากรใช้ความละเอียดอ่อนในการปฏิบัติงานอย่างมีสติ ผลงานที่ได้รับก็จะประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพอย่างแน่นอนและยั่งยืน โดยการใช้หลักธรรมที่ปราศจากอคติ 4 ในสถานศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ชี้ว่าการตัดสินใจที่ผิดพลาดมักเกิดจากการมองข้ามข้อมูลจริงเพราะอคติ ซึ่งเหมือนกันกับบริบทของผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ เพื่อป้องกันความผิดพลาดและลำเอียงที่จะเกิดในภายหลัง การเลือกทางเลือกที่ดี และถูกต้องที่สุด ถูกกฎระเบียบสังคม มีผลดีต่อราชการและมีผลเสียน้อยที่สุด การทำการตัดสินใจต้องทำการตัดสินใจ บนพื้นฐานแห่งความถูกต้องชอบธรรม และมีความยุติธรรมตามกฎเกณฑ์ที่เป็นธรรม การปฏิบัติตามการตัดสินใจต้องสั่งการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับงาน

3. การประยุกต์หลักอคติธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ พบว่า หลักอคติธรรม นั้นเป็นหลักการที่เมื่อนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลแล้วจะช่วยให้ผู้บริหารมีศักยภาพในการตระหนักรู้และหลีกเลี่ยงอคติทั้ง 4 ในการเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นพุทธธรรมที่เกี่ยวกับ การเข้าใจผิดหรือการมองโลกในแง่ร้ายที่ทำให้ผู้นำสร้างความทุกข์ให้กับตัวเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสติและรู้เท่าทันธรรมชาติของชีวิตเพื่อบรรลุถึงความหลุดพ้นและความสงบในจิตใจ ซึ่งเป็นรากฐานของภาวะผู้นำที่เข้มแข็งและยั่งยืน นำไปสู่ความสามัคคีในชุมชนองค์กร ในการพัฒนาท้องถิ่น และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมโดยรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิชาญ จนฺทสาโร (2564) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนได้รับการปลูกฝังและการสอนให้ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยยึดหลักอคติ 4 หมายถึง วิถีในทางที่ผิดหรือการดำเนินไปในทางที่ผิด ทั้งนี้อันเกิดจากทัศนะหรือความคิดเห็นในทางที่ผิด ซึ่งต่อมาจึงใช้คำให้เข้าใจง่ายเป็น ความลำเอียง หรือความไม่เที่ยงธรรม อคติ 4 เป็นธรรมสำหรับปุถุชนทั่วไป โดยเฉพาะผู้ที่เป็นผู้นำเป็นหัวหน้า ผู้ที่ทำหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือเป็นข้าราชทางการเมือง เพราะธรรมเหล่านี้ เป็นสัจจะความจริงที่มักเกิดขึ้นกับบุคคลเหล่านี้และมีผลอย่างมากต่อการบริหารงานต่อการปกครอง และความสงบสุขของสังคม

สรุป

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาการประยุกต์หลักอคติธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยมุ่งเน้นแนวทางการนำหลักอคติธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมภาวะ

ผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาล ที่สำคัญต้องเริ่มจาก “ผู้บริหาร” หรือ “ผู้นำ” เพราะผู้นำเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะคอยชี้นำให้สมาชิกมีรูปแบบในการยึดถือปฏิบัติในแบบเดียวกัน มีการปฏิสัมพันธ์กันทั้งในกลุ่มภายในองค์กร และนำออกสู่ภายนอก คือ ประชาชน สังคม ประเทศชาติ จนมีพลวัตตามการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร สังคม วัฒนธรรม และการเมือง ภายใต้บริบทของภาวะผู้นำทางการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งผู้บริหารยังคงมีอิทธิพลเหนือคนอื่น ๆ และสามารถโน้มน้าวและชี้นำให้คนอื่น ๆ ปฏิบัติตามได้ โดยนำหลัก “อคติธรรม” มาตระหนักรู้และหลีกเลี่ยงอคติทั้ง 4 ซึ่งเป็นพุทธธรรมที่เกี่ยวกับ การเข้าใจผิดหรือการมองโลกในแง่ร้ายที่ทำให้ผู้นำสร้างความทุกข์ให้กับตัวเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสติและรู้เท่าทันธรรมชาติของชีวิต เพื่อบรรลุถึงความหลุดพ้นและความสงบในจิตใจ และนำไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผู้บริหารเทศบาลควรมีการตัดสินใจอย่างมีข้อเท็จจริงและเป็นกลาง เช่น การสร้างระบบตัดสินใจบนฐานข้อมูลและกลไกคัดกรองอคติ จัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาแบบพหุภาคี เพื่อร่วมตรวจสอบข้อมูลก่อนสรุปนโยบาย ใช้ระบบจัดลำดับความสำคัญ เพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดแทนความรู้สึกส่วนตัว จัดทำเวทีเสนอ “ข้อเสีย” หรือ “จุดเสี่ยง” เพื่อป้องกันการตัดสินใจที่ถูกชี้นำจากอคติที่รักชอบในโครงการนั้น ๆ จนเกินไป

1.2 ผู้บริหารเทศบาลควรมีการตระหนักถึงคุณค่าของแต่ละบุคคล จัดพื้นที่การมีส่วนร่วมและระบบบริหารทรัพยากรบุคคลที่เป็นธรรม ทำให้ผู้นำสามารถเปิดพื้นที่และส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น นำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา หรือร่วมตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ เคารพและเข้าใจในความหลากหลายของบุคคล ปฏิบัติกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เช่น จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นรายไตรมาส โดยใช้วิธีสุ่มเชิญตัวแทนประชาชนจากทุกกลุ่มอาชีพและทุกช่วงวัย เพื่อลดปัญหาการรับฟังเฉพาะกลุ่มฐานเสียงทางการเมือง

1.3 ผู้บริหารเทศบาลควรมีการสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การดำเนินงานตามหลักอคติธรรมช่วยให้ผู้บริหารสามารถตั้งวิสัยทัศน์ที่ตรงไปตรงมาและเป็นที่มองเห็นได้ ตัดสินใจเป็นธรรม รอบคอบ สร้างอิทธิพลเชิงบวกในหมู่ผู้ตาม เพื่อป้องกันความแตกแยกทางการเมือง เช่น จัดหลักสูตรพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ โปรแกรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเทศบาลที่มีผลงานโดดเด่น เพื่อให้ผู้บริหารได้เห็นตัวอย่างความสำเร็จจากการบริหารงานที่ปราศจากอคติ และนำมาประยุกต์ใช้เป็นวิสัยทัศน์ในพื้นที่ตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาการสร้างท้องถิ่นต้นแบบแห่งอนาคต” โดยการประยุกต์หลักอคติธรรม เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อศึกษาถึงรายละเอียดและองค์ประกอบที่สำคัญในการนำหลักอคติ 4 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร

2.2 ควรมีการวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะของภาวะผู้นำทางการเมืองขององค์กรในระดับต่าง ๆ ของข้าราชการส่วนท้องถิ่นตามหลักอคติธรรม” เช่น ผู้บริหารระดับต้น ผู้บริหารระดับกลาง ผู้บริหารระดับสูง

เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่กำลังจะเข้าสู่ตำแหน่งนั้น ได้เป็นข้อมูลเพื่อการตรวจสอบ วิเคราะห์ตนเอง เตรียมพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะที่เหมาะสม เพื่อบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบองค์ประกอบคุณลักษณะของภาวะผู้นำทางการเมืองในองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน” ว่ามีความเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (1 มกราคม 2567*). สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร*. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2567, จาก https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/view.

นิศาชล ฉัตรทอง. (2567). ภาวะผู้นำทางการบริหารการพัฒนา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 18(2), 380-390.

พระคมกริช จนฺทสุทฺโธ (สุขพัตร) และคณะ. (2566). ภาวะผู้นำทางการเมืองของคณะผู้บริหารเทศบาลเมืองปากช่องจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย*, 4(1), 42-53.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิธรรมทานกุศลจิต.

พระมหาประมาณ อุชุจาโร เรืองมะเริง. (2558). *ภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารเทศบาลตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). อยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวิชาญ จนฺทสาโร มุ่งภูกลาง (2564). *อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). อยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิสิฐ โอ่งเจริญ. (2560). *การถอดบทเรียน บริหารโครงการภาครัฐ*. กรุงเทพฯ: บจก.ทูเกเตอร์เอ็ดดูเทนเนอร์.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2553). *การเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วนิดา บุญส่ง. (2557). *การบริหารงานบุคคลโดยปราศจากหลักอคติ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). อยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุรพล สุยะพรหม และคณะ. (2555). *ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Bass B. M & Riggio R. E. (2006). *Transformational Leadership*. (2nd ed.). Psychology Press.

Elgie, Robert. (1984). *Political Leadership in Liberal Democracies*. New York: Palerave.

Rasmussen, Jorgen. (1986). *The Process of Politics: A Comparative Approach*. Chicago: Aldine.

Yamane Taro. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harpen and Row.